

Tegemoetkomen doe je niet zomaar

Een afwegingskader voor onverplicht handelen van de overheid bij klemmende situaties

Voorvragen

- 01 Wat is er precies aan de hand (geweest)?
- 02 Is de overheid juridisch verplicht tot vergoeding van schade of ander nadeel?
- 03 Waarom zou de overheid de situatie onverplicht aan zich moeten trekken?

Afwegingen bij erkenning van leed

- 04 Een zorgvuldige afbakening en betrokkenheid van de doelgroep is cruciaal.
- 05 Maak gebruik van de mogelijkheden die er zijn om erkenning van leed te bieden.

Afwegingen bij een onverplichte betaling

- 06 Een onverplichte betaling is bij voorkeur een beperkt, vast bedrag.
- 07 Voor een onverplichte betaling heeft een afzonderlijke grondslag in een wet in formele zin de voorkeur.

Andere afwegingen

- 08 Erkenningsmaatregelen worden uitgevoerd door een hiervoor toegeruste organisatie.
- 09 Als de overheid zich een situatie onverplicht aantrekt, is deze erkenning eenmalig en definitief.
- 10 Monitor en evalueer de erkenningsmaatregelen en doe daar wat mee.

Het afwegingskader van de Afdeling advisering biedt een overzicht van de vragen en uitgangspunten die bij erkenning van ernstig leed aan de orde zijn. Aan de hand hiervan kan de besluitvorming door de overheid over de vraag of, en zo ja, hoe zij wil reageren op een vraag om erkenning, worden versterkt. Het kader is geen stappenplan. Wel zullen steeds eerst de drie voorvragen moeten worden beantwoord.

De drie voorvragen hebben tot doel de mogelijke reacties van de overheid in kaart te brengen. De eerste vraag is wat er precies aan de hand is (geweest). Vervolgens de vraag of de overheid juridisch verplicht is tot vergoeding van schade of ander nadeel. Indien die verplichting ontbreekt of daarover discussie bestaat, komt de derde vraag aan de orde: waarom zou de overheid de situatie onverplicht aan zich moeten trekken.

Deze vragen zijn niet simpelweg met ja of nee te beantwoorden. Er gaan verschillende deelvragen en belangen achter schuil. Zorgvuldig onderzoek is nodig naar wat is voorgevallen. Ook moet de overheid letten op het belang van alle burgers, niet alleen op het belang van de gedupeerde burgers. De overheid dient met zowel de menskracht als de financiële middelen die beschikbaar zijn, verantwoord om te gaan.

Als overwogen wordt om de situatie zich als overheid aan te trekken, spelen bij de erkenning van leed vragen als: Wie zijn de betrokkenen? Wat is de samenstelling van de doelgroep en hoe kan deze worden afgebakend? Wat is er nodig en mogelijk? Door in gesprek te gaan met de betrokkenen en te luisteren kunnen de problemen, de behoefte aan erkenning en de omvang van de groep beter in kaart worden gebracht.

In dat geval worden van de overheid passende, doeltreffende en doelmatige maatregelen verwacht waarmee erkenning van leed wordt geboden. Dit kan op veel verschillende manieren gebeuren. Van deze ruimte heeft de overheid goed gebruik te maken. Het is cruciaal dat dit met zorg en aandacht gebeurt. Hoewel voortvarend handelen meestal is geboden, kan een te snelle aanpak averechts werken.

Duidelijk moet zijn waar de burger het meeste mee geholpen is en wat in het algemeen belang geboden is. Immateriële aspecten zijn vaak van groter belang voor erkenning dan materiële bijdragen. In combinatie met andere, niet-financiële erkenningsmaatregelen kan, in uitzonderlijke situaties, gesproken worden over een onverplichte betaling aan individuele betrokkenen. Als hiertoe wordt besloten, is dit bij voorkeur een vast en beperkt bedrag.

Het is van groot belang dat de uitvoering van de erkenningsmaatregelen zorgvuldig en goed verloopt. Dit draagt bij aan de betekenis van de erkenning van het leed. Het onverplichte handelen van de overheid moet er daarom op gericht zijn dat het eenmalig en definitief is. Zorg ervoor dat de erkenningsmaatregelen ook gemonitord en geëvalueerd worden, zodat de overheid hiervan voor de toekomst kan leren.

Hoewel het afwegingskader een zorgvuldige besluitvorming wil stimuleren, zal niet iedereen de erkenningsmaatregelen als voldoende beschouwen, terwijl voor anderen erkenning vanuit de overheid misschien niet nodig was.

Tegemoetkomen doe je niet zomaar.

www.raadvanstate.nl/afwegingskader